

GYÓGYSZERTÁRI KÉSZLET OPTIMALIZÁLÁS A FOGYÁSDATOK FÜGGVÉNYÉBEN

Gál József – Szentpéteri Zoltán – Rafael Bence

Absztrakt: Napjainkban Magyarországon több mint 5000 törzskönyvezett gyógyszer van forgalomban, emellett a gyógyszernek nem minősülő egyéb termékek száma naponta folyamatosan növekszik. A készítmények között van olyan, amit egy átlagos patikában naponta több tucatszor keresnek, de olyan termékre is akad példa, amire évi egyszer lenne csak igény. A heterogén fogyasztási adatok, valamint a forgalmazott szerek robbanásszerű növekedésének köszönhetően a gyógyszertáraknak egyre nagyobb logisztikai kihívást jelent, hogy a fogyasztói igényeket teljes mértékben, azonnal ki tudják elégíteni. A szektorra jellemző élesedő versenyhelyzet, patikák közötti konkurenciaharc azonban mindinkább kikényszeríti a gyógyszertáraktól a lehető legracionálisabb készlettervezést, ami figyelembe veszi az aktuális keresletet, de kerüli a gazdaságilag veszélyes felesleges készlethalmazást.

Abstract: Nowadays there are more than 5,000 registered medicine in Hungary and the number of other medicinal products every day is more average 20 than previous day. The consumer's data of products are very heterogeneous. It is an important logistics task to satisfy the demands of consumers immediately. Increasing competition in the drug sector, competition between pharmacies forces the most rational pooling, avoiding the unnecessary pool stacking.

Kulcsszavak: gyógyszer, készlet, kereslet, versenyhelyzet, patika

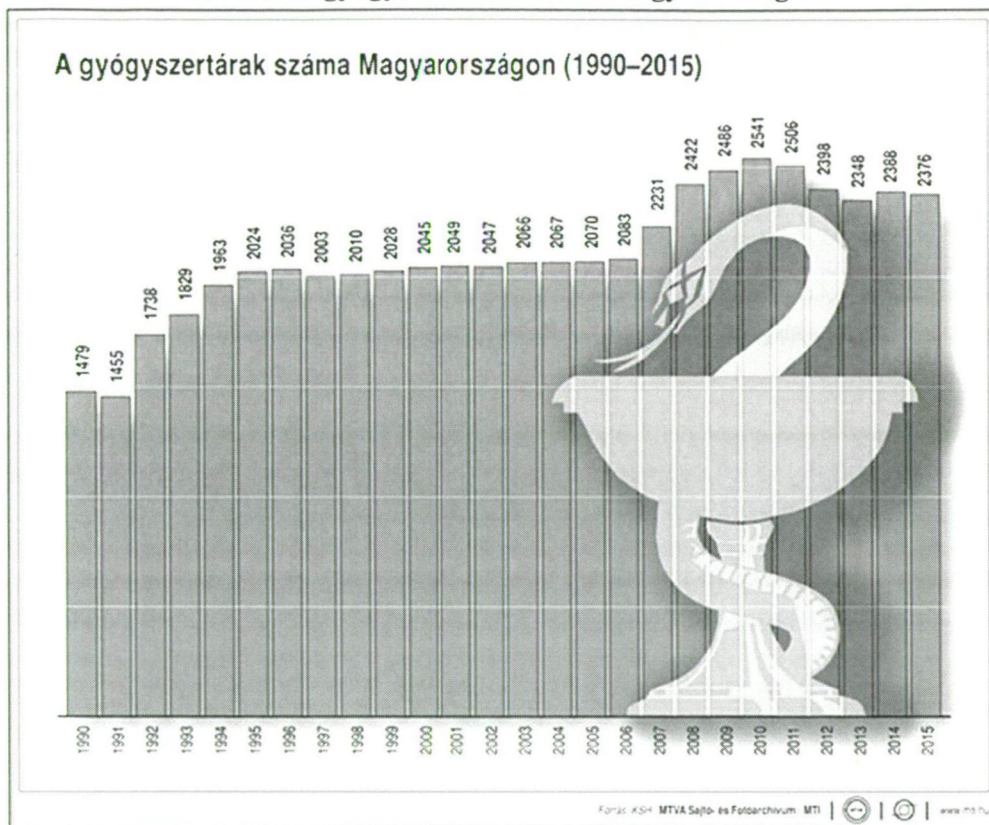
Keywords: medicine, stock, demand, competition, pharmacy

1. Bevezetés

Magyarországon több mint 2300 közforgalmú gyógyszertár működik (*1. ábra*), mely gondoskodik a 9,8 millió lakos folyamatos gyógyszerellátásáról. (A gyógyszertárak száma Magyarországon, 2017.10.14.)

A közforgalmú gyógyszertárak legfontosabb feladata az adekvát népességi egészségügyi felvilágosítás, tanácsadás mellett, a biztonságos lakossági gyógyszerellátás folyamatos biztosítása. Ezeket a fontos feladatokat – természetesen – egy gyógyszertár csak megfelelő gazdasági háttér esetén tudja ellátni. A gazdaságos működés egyik legfontosabb kritériuma pedig a lehető legracionálisabb készletgazdálkodás. A gyógyszertár forgalmazott termékeit legtöbbször a gyógyszer nagykereskedőtől vásárolja, ritkábban a termék közvetlen gyártójának képviselőjétől. Magyarországon a gyógyszernagykereskedelmi piac 85 százalékát 3 nagy cég, a Hungaropharma, Phoenix és a Teva fedi le. (Átalakuló gyógyszertárak, 2017.10.14.) Ezekről elmondható, hogy akár naponta többször szállítanak, ami jelentős segítséget nyújt a patikáknak ahhoz, hogy minél kevesebb ideig álljon a pénzüik az eladni kívánt termékekben. A nagykereskedő a terméket vagy a termék gyártójától, vagy egy másik nagykereskedőtől szerzi be. A gyógyszertárak egymással kereskedése szigorúan tilos.

1. ábra: A gyógyszertárak száma Magyarországon

Forrás: <https://profitline.hu/A-gyogyszertarak-szama-Magyarorszagon---abra-358363?abra=1>
(2017.10.14.)

2. Anyag és módszer

A készletgazdálkodás nem csupán a termelésben, hanem a szolgáltatások piacán is egyre fontosabb tényezővé válik. Egyik oldalról megjelenik a vevői igény, amely időnként nehezen prognosztizálható, illetve magában hordozza az egészséggazdaság azon specialitását, hogy a felhasználó maga a páciens, viszont a keresletet – leginkább – az orvos jelenti. Mind ezek mellett a termékeknek felhasználhatósági ideje is van, melyet szigorúan figyelembe kell venni. Tanulmányunkban ezt a speciális helyzetet, készletgazdálkodási néhány összefüggését vizsgáljuk, részben a szakirodalom, részben gyakorlati példa alapján.

3. A gyógyszerellátási lánc

A gyógyszertárakban forgalmazható termékek jogszabályban szigorúan rögzítettek.

1. táblázat: Csak gyógyszertárban forgalmazható termékek

Forgalomba hozatalra engedélyezett humán gyógyszerek
A kizárólag gyógyszertári forgalmazásra engedélyezett gyógyszernek nem minősülő gyógyhatású készítmények
Magisztrális gyógyszerkészítmények (egyedi, Gyógyszerkönyv, FoNo)
Egyedi igénylésű” gyógyszerek
A gyógyászati célra engedélyezett gyógyszeranyagok, növényi/állati) drogok
Azok az anyatej-helyettesítő, -kiegészítő és speciális gyógyászati célra szánt tápszerek, amelyek árához – ha az OEP tb-támogatást állapított meg – támogatást vesznek igénybe.

Forrás: 2/2008. (I. 8.) EüM rendelet a gyógyszertárban forgalmazható, valamint kötelezően készletben tartandó termékekről (2017.10.15.)

2. táblázat: Gyógyszertárakban is forgalmazható termékek

gyógyászati segédeszközök
orvosi kéziműszerek, eszközök
beteg- és csecsemőápolási cikkek
sebészeti varróanyagok, kötszerek
orvosi laborvizsgálati vegyszerek
(nem radioaktív) in vitro diagnosztikumok
fertőtlenítőszer
a nem csak gyógyszertári forgalmazásra engedélyezett gyógyszernek nem minősülő gyógyhatású készítmények
gyógyvizek
gyógyteák
(külön engedély birtokában!) a törzkönyvezett állatgyógyászati készítmények és premixek
rovarcsípést megelőző és kezelő külsőleges szerek
tápszerek
kozmetikai készítmények (az adott rendeletre hivatkozva)
étrendi kiegészítők
közegészségügyi vizsgálati tartályok
kontaktlencse tisztításához és tárolásához szükséges folyadékok, edények
csecsemő- és gyermektápláláshoz szükséges eszközök
szoptatási kellékek
nyomdai vagy elektronikus úton előállított, egészségügyi felvilágosító, tájékoztató, egészséges életmóddal kapcsolatos, a gyógyszerészi gondozást támogató könyvek, kiadványok (az ÁNTSZ illetve a Nemzeti Egészségvédelmi Intézet által egészségügyinek nyilvánított) – kiadványok

Forrás: 2/2008. (I. 8.) EüM rendelet a gyógyszertárban forgalmazható, valamint kötelezően készletben tartandó termékekről (2017.10.15.)

Az 1. táblázatban található a csak gyógyszertárban forgalmazható szerek listája, majd a 2. táblázatban a gyógyszertárakban is forgalmazható termékek köre. A

listákból kitűnik, hogy mennyire széles a gyógyszerárakkal szemben támasztott fogyasztói igény. (Gyógyszer adatbázis 2017.10.14, Gyógytermék adatbázis 2017.10.14.)

Gyógyszertári készletek fogalma, csoportosítása. A gyógyszertári készlet alapvetően meghatározza egy patika jövedelmezőségét. A jobb kezelhetőség, áttekinthetőség érdekében érdemes a készletünket strukturálni (Kalló N. 2017.10.15.) az alábbi csoportosítás:

- f) Biztonsági készlet: A folyamatos lakossági ellátáshoz szükséges készlet, ez általában 10-20 napi fogyást jelent, a patika forgalmától függően.
- g) Kritikus készlet: Az a készletmennyiség, melynek elérésekor haladéktalanul intézkedni kell a készlet pótlásáról.
- h) Folyó készlet: Két utánpótlási időpont közötti idő intervallumban szükséges készlet.
- i) Optimum készlet: A biztonsági készlet és folyókészlet együttese. A készlet gazdaságosan nem emelkedhet e szint fölé.
- j) Normán felüli készlet: Az a mennyiség, amellyel a készlet meghaladja az optimum készletet.

4. Eredmények és értékelésük

A gyógyszertári készletgazdálkodás módjai. A patikai készletünk megfelelő szinten tartását 4 különböző módszerrel tudjuk megvalósítani. Ezek a következők (Hankó Z., Sohajda A., 2017.10.14.):

- 14. Egyenlő időközönként egy adott szintre feltölteni a készletet. Ezt olyan stabil, nagy forgalomú készítmény esetén érdemes használni, ahol nincs gyártói kedvezmény, nagy biztonsággal beszerezhető és előfordulhat a forgalom hektikus mozgása.
- 15. Egyenlő időközönként ugyanannyit rendelünk a termékből. Ez olyan nagy forgalmú termékek esetén tanácsos módszer, ahol szintén nincs gyártói akció, de a forgalom hektikus mozgása kizárt.
- 16. Állandó mennyiség rendelése meghatározott szint elérése esetén. Ez a gyártói akciós termékek alapvető rendelési elve.
- 17. A készletet meghatározott szintre töltjük egy meghatározott szintre való csökkenés esetén. Ezzel a módszerrel töltjük föl a készletünket a kritikus szintről az optimális szintre. Gyakori módszer, de a termék jellege nagyban befolyásolja mennyi is az a bizonyos, optimális szint.

Az előző pontokban ismertetett készletezési irányelvet felhasználva szeretnénk néhány gondolatot megosztani a különböző fogyású gyógyszerek készletének optimalizálásáról:

- 18. Nagy fogyású termékek: Amennyiben lehetséges, mindig figyeljük a gyártói akciókat, hogy nagy kedvezménnyel jelentős mennyiséget tudjunk beszerezni, bár tekintettel kell lennünk saját tárolási kapacitásunkra is. Optimum készlet tartása a fő cél. Fontos, hogy kövessük a tendenciát, mert lehetséges, hogy a jelenleg keresett termék kimegy a divatból, és normán felüli készletként rajtunk marad.

19. **Átlagos fogyasztású termék:** Ezekkel viszonylag könnyű dolgunk van, általában a napi fogyasztásunkat rendeljük, töltjük vissza belőle. Fontos, hogy a kritikus szint alá soha ne engedjük készletünket, viszont kerüljük a felesleges készlethalmozást, a trendekre, divatra, esetleges reklámhatásra is kiemelt figyelmet kell fordítani. Mindezek mellett a termék szezonalitása is előfordulhat, ami kilengéseket jelent az egyébként átlagos fogyasztási adat ellenére is.
20. **Ritka fogyasztású termék:** Szórványos fogyasztás jellemző rájuk, nem rajtuk realizáljuk árréstömegünk nagy részét, de a patika presztízsét nagyban növelheti a minél szélesebb termékínálat. Idetartoznak azok a gyógyszerek, melyeket összesen egy beteg szed és minden hónapban nálunk váltja ki azt. A drágább szereknél érdemes kommunikálni a beteggel, hogy szóljon előző nap telefonon, hogy jön a gyógyszeréért, így segíthető a racionális készletezés. Amikor olyan gyógyszerert keresnek, mely nincs készleten, mindig alaposan nézzünk utána esetleg helyettesíthető-e valami mással a raktárunkról? A gyógyhatású és egyéb termékeknel is fontos, hogy lefedjünk minden betegség-tünetcsoportot, hogy alternatívát tudjunk nyújtani egy-egy szokatlanabb igénynek is. Mindig használjuk ki a nagykereskedők rugalmas szállítását, meggyőző tud lenni a vásárló számára sok esetben az, hogy a kívánt termék délutánra, vagy holnapra már készleten lesz.
21. **Hiánycikkek:** Sokszor előfordul, hogy gyártói vagy egyéb okokból egy termék hiánycikké válik, akár több hétig, hónapig is beszerezhetetlennek bizonyul. Bármely termékből válhat hiánycikk, ám néhány szerrel kimondottan gyakran előfordul. Az ilyen termékeknek a viszonylag nagyobb készleten tartása segítheti betegkörünk növelését, nagy vonzerő tud lenni a vásárló számára, ha már csak nálunk tudja megvásárolni az elérhetetlennek hitt gyógyszerét.

5. Összegzés, záró gondolatok

A közvetlen lakossági gyógyszerellátás a közforgalmú gyógyszertárak legfontosabb feladata. Ez nem mindig egyszerű feladat, mert a gyógyszertárban forgalmazott termékek köre rendkívül széles. A gyógyszerellátási lánc utolsó szeme a gyógyszertár, melynek döntő szerepe van abban, hogy a beteg milyen gyorsan jut a gyógyszeréhez. A gyógyszertárak gazdaságos működtetésének alappillére a racionális készletezés. A készletezés logisztikájának jobb áttekinthetősége érdekében a gyógyszerertári készletet különböző ismérvek alapján csoportosítani, tipizálni érdemes. A készletgazdálkodás alapja az a logisztikai iránymutatás, hogy milyen elv szerint töltjük fel a különböző típusú készleteinket. A gyakorlatban számos ökölszabályt alkalmazunk a különböző fogyasztású termékek optimális készletének folyamatos fenntartásához, azonban a tudományos készletezési modellek bevezetése a mindennapi munkába ennél hatékonyabb lenne. Fontos feladat lehetne, hogy ez a fajta igény – hatékonyabb szoftveres támogatással – a kisebb és a nagyobb patikák mindennapi munkájának részévé váljon.

Irodalomjegyzék

- 2/2008. (I. 8.) *EüM rendelet a gyógyszerárban forgalmazható, valamint kötelezően készletben tartandó termékekről.* <https://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=a0800002.eum> (2017.10.15.)
- A gyógyszerárak száma Magyarországon. <<https://profitline.hu/A-gyogyszertarak-szama-Magyarorszagon---abra-358363?abra=1>> (2017.10.14.)
- Átalakuló gyógyszerárak. <<https://haszon.hu/archivum/1566-atalakulo-gyogyszertarak.html>> (2017.10.14.)
- Gyógyszer adatbázis. <<https://www.ogyei.gov.hu/gyogyszeradatbazis/>> (2017.10.14.)
- Gyógytermék adatbázis. <https://www.ogyei.gov.hu/gyogytermek_adatbazis/> (2017.10.14.)
- Hankó Z., Sohajda A.: *Gyógyszerárak gazdálkodásának alapjai.* MGYK. <<http://docplayer.hu/1636221-Gyogyszertarak-gazdalkodasanak-alapjai-dr-hanko-zoltan-dr-sohajda-attila-mgyk.html>> (2017.10.14.)
- Kalló N. (é. n.): *A készletgazdálkodás alapjai.* BME MVT, <http://www.uti.bme.hu/tantargyak?p_p_id=TantargyLista_WAR_bmeuti&p_p_lifecycle=2&p_p_state=normal&p_p_mode=view&p_p_resource_id=download&p_p_cacheability=cacheLevelPage&_TantargyLista_WAR_bmeuti_id=14024&_TantargyLista_WAR_bmeuti_id=7276&_TantargyLista_WAR_bmeuti_action=showTantargy> (2017.10.15.)